

บทที่ 6

สรุปและอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์อุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยที่นำมาผลิตซ้ำ” เป็นการศึกษาถึงอุดมการณ์ทางสังคมที่ถูกถ่ายทอดสู่ประชาชนผ่านทางละครโทรทัศน์ในช่วงระยะเวลา 21 ปี คือ พ.ศ. 2531 ถึง พ.ศ. 2551

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแนวคิดเรื่องละครโทรทัศน์ แนวคิดเรื่องการเล่าเรื่อง แนวคิดเรื่องการสร้างความเป็นจริงทางสังคม แนวคิดเรื่องดัชนีชี้วัดทางวัฒนธรรม แนวคิดเรื่องการศึกษาอุดมการณ์ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการศึกษา

เนื้อหาของการศึกษาแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ อุดมการณ์ทางสังคมและ ความสัมพันธ์ของบริบททางสังคมไทยกับอุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยที่นำมาผลิตซ้ำ

อุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยที่นำมาผลิตซ้ำ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า อุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏมากที่สุด คือ อุดมการณ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ที่อยู่ภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ หรือ ปิตาธิปไตย โดยปรากฏอยู่ในละครทุกเรื่อง และ ทุกชุด เนื่องจากละครโทรทัศน์ทุกเรื่องที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นละครที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรักระหว่างชายหญิงทั้งหมด

อุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ อุดมการณ์ชาตินิยม โดยปรากฏอยู่ในละครเพียง 2 เรื่อง 3 ชุด คือ คู่กรรม ชุดที่ 1 และ 2 และ ดั่งดวงหฤทัย ชุดที่ 2 เนื่องจากเป็นละครที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวสงคราม จึงมีอุดมการณ์ชาตินิยมที่แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีต่อชาติปรากฏอยู่

อุดมการณ์แห่งไสยศาสตร์เป็นอุดมการณ์ทางสังคมที่ไม่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยที่นำมาผลิตซ้ำในการศึกษาครั้งนี้ โดยส่วนมากอุดมการณ์แห่งไสยศาสตร์จะปรากฏในละครประเภทผีตาง ซึ่งไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา เนื่องจากละครโทรทัศน์ประเภทดังกล่าวไม่ได้ถูกนำมาผลิตซ้ำและออกอากาศช่วง Prime time ในช่วงระยะเวลาขอบเขตของการศึกษานี้

นอกจากนี้ พบว่าในละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งๆ สามารถมีอุดมการณ์ทางสังคมบรรจุอยู่ได้มากกว่าหนึ่งอุดมการณ์ โดยอุดมการณ์ทางสังคมหลายอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ที่นำมาผลิตซ้ำชุดเดียวกัน มีทั้งอุดมการณ์ที่สอดคล้องกัน เช่น อุดมการณ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับอุดมการณ์เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง อุดมการณ์ศักดิ์นาถกับอุดมการณ์ชาตินิยม อุดมการณ์ที่

เป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น อุดมการณ์ชาตินิยมกับอุดมการณ์เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง หรือ อุดมการณ์ทุนนิยมกับอุดมการณ์เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง และ มีอุดมการณ์ที่ขัดแย้งกัน เช่น อุดมการณ์ศักดินากับอุดมการณ์ทุนนิยม เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบลักษณะของอุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ระหว่างชุดใหม่กับชุดเดิมพบว่า อุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม ณ ขณะที่ละครโทรทัศน์เรื่องนั้นได้ถูกนำมาผลิตซ้ำและออกอากาศ โดยสามารถแบ่งอุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏออกตามความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และ การเมือง

การศึกษาในครั้งนี้ทำให้เห็นว่า ละครโทรทัศน์มิได้ทำหน้าที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของอุดมการณ์ทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมในช่วงเวลานั้นๆ โดยอุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏ มีทั้งเป็นไปเพื่อการสืบทอดให้อุดมการณ์นั้นยังคงเป็นอุดมการณ์หลักในสังคม หรือแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของอุดมการณ์หลักทางสังคมในช่วงเวลานั้นได้อีกด้วย นับได้ว่าละครโทรทัศน์ก็เปรียบเสมือนบันทึกประวัติศาสตร์ชิ้นหนึ่งของสังคมไทย ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปของสังคมในแต่ละช่วง แต่ละยุคสมัยได้ ดังนั้นหากเราต้องการศึกษาหรือค้นคว้าประวัติศาสตร์ทางสังคมแล้ว ละครโทรทัศน์นับเป็นอีกหนึ่งแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

หากมีการศึกษาอุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏในสื่อหลายๆ สื่อ เช่น ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือ เพลง ว่ามีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมในช่วงเวลานั้นอย่างไร อุดมการณ์ที่ปรากฏในแต่ละสื่อ มีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร ก็เป็นแนวทางที่น่าสนใจในการศึกษา เพื่อให้เกิดความครอบคลุมสื่อมากขึ้น หรืออาจเป็นการศึกษาในมุมมองของผู้รับสารว่า อุดมการณ์ทางสังคมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์มีผลกระทบต่อผู้รับสารหรือผู้ชมละครอย่างไร

นอกเหนือจากเรื่องอุดมการณ์ทางสังคมแล้ว ละครโทรทัศน์ยังมีประเด็นอื่นที่สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อศึกษาเปรียบเทียบได้ ตัวอย่างเช่น เสื้อผ้าการแต่งกาย ความนิยมในยุคสมัยต่างๆ เป็นต้น

ท้ายที่สุดแล้วการศึกษาถึงละครโทรทัศน์ในแง่มุมอื่นๆ ก็ยังเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่ความสนใจ และการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต